

GAZETA ŁÓDZKA

Poniedziałek, 4 Czerwca 1917 r.

ORGAN NARODOWY.

Rok VI. — № 151.

Założyciel i wydawca Jan Grodek.

PRENUMERATA W ŁODZI WYNOŚI:

Rocznie Mk. 15.50, półrocznie Mk. 8.00, kwartalnie Mk. 4.20
miesięcznie Mk. 1.50, za odnośnienie do domu 30 f.
Wychodzi codziennie po południu.

Redakcja i Administracja Przejazd 8, skrzynka pocztowa № 51. Administ. otwarta codz. od 9 rano do 7 wiecz. w niedziele i święta do 13 rano.

Redaktor przyjmuje interesantów w sprawach redakcyjnych od 10-ej do 2-jej.

Rękopisów nadesłanych redakcja nie zwraca. — Rękopisy bez zastrzeżenia honorarium uważa się za bezpłatne.

OGŁOSZENIA.

Nadestane przez i wśród tekstu za wiersz petit lub jego miejsce Mk. 1-; reklamy za tekstem 50 f.; zwykajne 40 f.; nekrologja 50 f.; ogłoszenia drobne 6 fen. za wyraz.

Każde ogłoszenie najmniej 50 fen.

Konstytucja angielska a monarcha.

Pod wpływem kolosalnych przemian, jakie dokonane zostały w ciągu krótkiego czasu w ustroju wielu państw europejskich, a także w Stanach Zjednoczonych, powstał w przysłówowo konserwatywnej Anglii projekt, acz zupełnie naturalny, jednak wielce, jak na tamtejsze stosunki, dziwny. Chodzi ni mniej ni więcej, o zniesienie monarchii w Wielkiej Brytanji i o wprowadzenie ustroju republikańskiego. Nic w tym w rzeczy samej niema niezwykłego, bowiem historia Anglii przygotowała taki obrót rzeczy już w ciągu wieków, a fakt zniesienia prawnego ustroju monarchicznego byłby jedynie ukoronowaniem powsolnych przemian, jakie się w kierunku tym dokonywały.

Raczej interesującym jest fakt, iż w rzeczy samej taki przewrót formalny w ustroju królestwa nie spowodowałby pod względem materialnym żadnych głębszych zmian w życiu państwowym Anglii. To też projektodawca dr. Lynel, członek izby gmin, wysuwa w umotywowaniu swego pomysłu przedewszystkim wpływ moralny zniesienia monarchii, który objawi się w pierwszym rzędzie w wzmoczeniu się prądów demokratycznych w społeczeństwie, pozatym sprawy pokoju zaszkodziły znacznie interesy dynastyczne, z pod wpływu których raz już wreszcie należy ludzkość uwolnić.

Ażby wykazać, jak nikły byłby przewrót w Anglii, gdyby projekt dr. Lynel został w życie wcielony, skreślmy tu w najogólniejszych zarysach ustrój państwowy angielski.

Nawą państwową kieruje król oraz parlament, składający się z izby lordów i gmin; władza sędziowska ześrodkowuje się w najwyższym sądzie Westminsterskim. Pozornie król jest źródłem i punktem centralnym całej władzy: jako naczelnik władzy wykonawczej ogłasza on wojnę, zawiera pokój i traktaty z obcymi państwami, mianuje ministrów i ciał dyplomatyczne, rozporządza armją i flotą. Kieruje niby również działalnością parlamentu, a więc prawodawczą władzą, on bowiem zwołuje go i rozprowadza, a ma nawet prawo niezatwierdzenia jego uchwał. W imieniu króla odbywa się sądownictwo, on też ma prawo łaski.

Tak rozległe pozornie atrybuty władzy królewskiej w rzeczy samej przedstawiają się o wiele skromniej:

Jako głowa władzy wykonawczej, król obowiązany jest do rządzenia zgodnie z prawami kraju, inaczej bowiem rady jego uważane są za nieprawomocne, a równa się to zręczeniu się trenu. Nominacje ministrów nie są również dowolne, zwyczaj bowiem nakazuje powierzenie misji kompletowania składu gabinetu liderowi partji, mającej większość w parlamencie, przyczem ten ostatni zostaje prezesem ministrów i prowadzi politykę rządu. Rządzi więc faktycznie nie król, lecz większość parlamentu, przyczem figuruje się w prawie angielskim, że izba gmin jest całym narodem. Odpowiedzialność zresztą ministrów przed parlamentem jest rękoj-

nią ukrócenia wpływu królewskiego. Król nie może nawet osobiście armją i flotą dowodzić, lecz musi oddać swą władzę tak zw. ministrom stanu.

Ostatnim wreszcie i najlepszym hamulcem działalności korony jest konieczność uzyskania uznania przez parlament budżetu; może więc król wypowiedzieć wojnę, lecz ze swej strony może na nią naród nie dać pieniędzy.

W granicach władzy ustawodawczej przysługuje wprawdzie królowi prawo weta, ja żeśmy już powyżej zaznaczyli, faktycznie jednak od roku 1707 korona nie czyniła użytku ze swego prawa, a więc jak gdyby się go rzekła.

Tym więc sposobem prerogatywy władzy królewskiej w Anglii przedstawiają się dziś nader skromnie, a właściwie jest ona o wiele bardziej ograniczoną niż władza prezydenta Francji lub Stanów Zjednoczonych.

Zaznaczyć należy, iż prawo konstytucyjne angielskie może być z gruntu zmienione i przekształcone drogą prostej uchwały parlamentu, bez żadnych zwykłych w państwach kontynentalnych zastrzeżeń; tym sposobem wniosek dr. Lynela może być postawiony w parlamencie, a od wyniku głosowania zależy los jednego z najstarszych domów królewskich Europy.

Przegląd polityczny.

Akcja na rzecz pokoju.

Z Malnø donoszą do „Berliner Tageblatt”: Poza przygotowaniami do stockholmskiej konferencji socjalistycznej, dotychczas nie odczuwano w Szwecji oznak prawdziwej propagandy pokojowej. W ciągu jednak dni ostatnich zaznaczyła się godna uwagi zmiana pod tym względem. Profesorowie wydziałów teologicznych na uniwersytetach Upsali i Lundu wydali odezwę, wzywającą do szybkiego zakończenia wojny. W tym samym duchu ogłosili wspólne pismo przedstawiciele rozlicznych wyznań w Szwecji. Ale ważniejsze jest to, że prasa szwedzka zaczyna teraz nalegać, aby Szwecja stanęła na czele akcji pokojowej.

W artykule naczelnym, zatytułowanym: „Czy nadeszła już chwila?” — wybitny dziennik stockholmski, „Stockholms Tidningen” zwraca uwagę na katastrofę, której uniknąć nie zdołają nie tylko państwa wojujące, ale wogóle cała Europa, jeżeli wojna potrwa jeszcze dłużej. Fatalistyczny spokój, z którym państwa neutralne przyglądały się dotychczas tej sytuacji, musi narazie ustać. Nadeszła chwila, aby państwa neutralne zjednoczyły się w silnej akcji na rzecz pokoju.

Dziennik przyznaje dalej, że akcja ta przedsięwzięta wcześniej przez państwa neutralne odrzucona byłaby zapewne przez państwa wojujące z oświadczeniem, że neutralni wtrącają się do spraw nie swoich. Takie jednak uzasadnienie nie da się teraz utrzymać. Państwem bowiem neutralnym zagraża, w razie dalszego trwania wojny, ruina ekonomiczna i społeczna. Neutralni posiadają zatem obowiązek niezaprzeczenia wywarcia nacisku moralnego dla uniknięcia katastrofy. Nawet możliwość niepowodzenia nie zwalnia ich od tego obowiązku.

Obrady Koła Polskiego.

Jak donosi „Nowa Reforma” na posiedzeniu Koła Polskiego w dniu 30 maja uchwalono wniosek pos. Tertila, domagający się bezwzględnego poczynienia starań, aby protokoły stenograficzne Izby i sprawozdania z posiedzeń parlamentu w dziennikach były wolne od wszelkiej pozaparlamentarnej cenzury.

Pod koniec posiedzenia poseł Daszyński ponowił swój wniosek krakowski, domagający się zapoczątkowania przez Koło Polskie akcji pokojowej w parlamencie.

Koło Polskie upoważniło posła Daszyńskiego do złożenia w porozumieniu z innymi stronnictwami izbie polskiej następującego wniosku nagłego:

„Pod koniec trzeciego roku krwawej wojny światowej, która pochłonięła życie milionów ludzi i czyniła kaleki, która wyczerpała wszystkie ludy Europy i wywołała widmo głodu masowego, obywatelstwo polskie uznało wreszcie prawo narodów do stanowienia o sobie za podstawę trwałego pokoju.

Oświadczając swą solidarność ze wszystkimi państwami i narodami, które prowadzą wojnę na podstawie obrony narodów, izba poselska wzywa rząd do przedsięwzięcia wszystkiego, ażeby umożliwić pokój w najbliższym czasie.

Rewizja konstytucji austriackiej.

„Narodni Listy” donoszą, iż na jednym z najbliższych posiedzeń parlamentu austriackiego obecny deputowany, a były minister czechi, dr. Fiedler, postawi i umotywuje wniosek, dotyczący zmiany konstytucji austriackiej. Dr. Fiedler zażąda wyłonienia w tym celu komisji, składającej się z 52 deputowanych.

Ministra dla Galicji nie będzie.

„Ilustr. Kur. Codz.” donosi: Pierwszym zamiennym skutkiem uchwał Koła sejmowego będzie zaniechanie zamiaru mianowania ministra dla Galicji.

Spokój przed burzą.

Z Medjolanu donoszą do „Neue Zürcher Ztg.”: Według „Corriere della Sera”, ofenzywa włoska ustaje na czas pewien po trwaniu piętnastodniowym. Dalsze uderzenia mogą nastąpić dopiero po przerwie, potrzebnej dla uzupełnienia luk w armji, przesunięcia artylerji i uzupełnienia zapasów amunicji.

Po upływie jednak dni niewiele powimien zacząć się atak ogólny na stanowiska austriackie na grzbiecie wzgórze Hermady (323 m), ostatnią znaczną przeszkodę na drodze do Trjestu.

Nowy kompromis w sprawie Konstantynopola.

W gazecie „Russkija Wiedomosti” znajdujemy korespondencję, utrzymującą (podobno na podstawie zupełnie pewnych danych), że krążą pogłoski o nowym kompromisie w sprawie carogrodzkiej.

Dyplomacja rosyjska byłaby ze swej strony gotową do poczynienia dość znacznych ustępstw, lecz żąda też ze strony tureckiej pewnych ustępstw.

Chodzi o zneutralizowanie cieżniny ale jednocześnie o pewne uprzywilejowanie stanowiska Rosji wobec innych mocarstw europejskich.

Nowy szef sztabu rosyjskiego.

„Temps” donosi z Petersburga: Minister wojny zamianował szefem sztabu generalnego generała Romanowskiego, który liczy 39 lat życia i jest najmłodszym z generałów.

Romanowski przebył jako oficer oblężenie Portu-Artura przez japończyków o czym napisał sensacyjne dzieło. Podczas obecnej wojny był na froncie w Galicji, a następnie z posiłkami rosyjskimi nad Sommą we Francji.

„Journal de Geneve” donosi dodatkowo, że szefem sztabu w ministerstwie wojny został zamianowany generał Archan-gelski, a szefem kancelarji ministra wojny pułkownik Baranowski.

Mówi postowie rosyjscy.

„Voss. Ztg.” dowiaduje się drogą okólną z Londynu, że posłem rosyjskim w Paryżu ma być mianowany adwokat z Moskwy Maklakow, także zaś stanowisko w Londynie ma objąć poseł do Dumy Szydłowski.

Maklakowa nie należy mieszać z jego imiennikiem, dawnym ministrem spraw wewnętrznych. Szydłowski był przywódcą dumskiej frakcji liberalnej, jest członkiem Rządu Tymczasowego oraz wydziału wykonawczego Dumy.

Suchomlinow przed sądem.

Petersb. Ag. Telegr. donosi o procesie Suchomlinowa.

Według aktu oskarżenia gen. Janusz-kiewicz i inni dowódcy zenali, że niepowodzenia wojenne Rosji, począwszy od klęski Łódzkiej w listopadzie 1914 r. do sierpnia 1915 r. wywołane były przez brak materiałów bojowych. Brak ten był bardzo poważną przeszkodą w operacjach i często nie pozwalał na sformowanie posiłków a nawet wywoływał zmniejszenie składu pułków do trzech bataljonów.

W jednym z listów do Suchomlinowa, donosił Janusz-kiewicz, że pewnego razu niemiecy wyrzucili na jeden z pułków rosyjskich przeszło 5000 pocisków wielkiego kalibru; pozycje rosyjskie zostały doszczętnie zniszczone; rosjanie zdolali wtedy odpowiedzieć zaledwie jakimś 100 granatami.

Akt oskarżenia zawiera korespondencję Suchomlinowa z ambasadorem francuskim Paleologuem, który z polecenia Joffra zapytywał 13/26 września 1915 r. czy zaopatrzenie armji rosyjskiej w żywność i amunicję zapewnia dalsze prowadzenie operacji wojennych. W jednym z listów Suchomlinow uspokajał obawy francuzów, pisząc, że sprawa zaopatrzenia armji rosyjskiej nie powinna niepokoić sprzymierzeńców. Przed komisją śledczą Suchomlinow odparł wszystkie zarzuty i oświadczył, że wiernie spełnił program uzbrojenia armji, wygotowany przez najwyższy urząd obrony po wojnie japońskiej w r. 1904.

Dotad on, że niedopisało wykonanie tego programu oraz kierownictwo artylerji, które powinno było również przyspieszyć wyrób amunicji. Dalej wyjaśnił Suchomlinow, że planowo odmawiano mu niezbędnych środków.

